

СЛАБОСТ ИНСТИТУЦИЈА И ЕВРОПСКИ ПУТ

Где је запело

Слаба борба против корупције, општа слабост институција, неефикасан одговор на сиромаштво, недостатак политичког, социјалног и јавног дијалога, поларизација друштва, неслобода медија и економски напредак, то су главне слабости наше државе и друштва, према годишњем извештају Европске комисије

Пише:
Наташа
Вучковић

Годишњи извештај Европске комисије је озбиљно штиво. Свако ко жели да чињеницама опише Србију и види како се у њој живи и ради, с каквим се препрекама суочавамо, које смо проблеме решили, а које годинама не решавамо, у извештају ЕК наћи ће обиле информације, оцена и препорука шта треба чинити. Није, међутим, реално очекивати да ће много људи детаљно читати Извештај, а с тим рачуна и власт, знајући да је најважније првог дана након што је објављен у медијима дати главну оцену. „Извештај је позитиван, бољи од претходног, објективан...“, говорили су министри и председник, не скривајући задовољство. С друге стране, представници цивилног друштва и аналитичари сматрају га недовољно критичним, пре свега, због стања демократије, неслободе медија и ситуације у области владавине права. И једни и други су у праву ако своју оцену заснивају на уводу Извештаја који кризу демократије и владавине права у земљи описује детаљно и реално, али тоном који показује велика очекивања ЕУ од два процеса – уставних промена и предстојећих избора. Не можемо се отети утиску да је ове године ЕК хтела да да подстицај Влади да одржи европски курс у ситуацији у којој из ЕУ нема много охрабрења да ће се процес проширења убрзати.

Кад се Извештај ЕУ пажљиво прочита, уз анализу кључних питања која се појављују кроз сва поглавља,

виде се главне слабости наше државе и друштва – слаба борба против корупције, општа слабост институција, неефикасан одговор на сиромаштво, недостатак дијалога, и економски напредак. Посматраћемо ове линије кроз призму институција и друштвеног напретка јер за ЕУ се не припрема само држава, него и грађани и друштво у целини, прихватајући вредности и право европске заједнице. За грађане је важно како делују институције у којима остварују своја права, на који начин се њихов глас чује у јавности, како се дели и контролише државни новац, како се штите угрожени и сиромашни, ко добија државну помоћ, и како су подржана или осујећена на тржишту њихова предузећа.

Тако се кроз све кластере види да је борба против корупције готово непостојећа. Недостаје нова стратегија за

борбу против корупције, а забрањивајуће је, истиче се у Извештају, да Влада Србије још није успоставила конструктивнији однос са Саветом за борбу против корупције – чека се да Влада уреди процедуру за консултације са Саветом још од 2016! ЕК истиче да је неопходна „јака политичка воља“ да се доследно примени пуна надлежност Агенције за борбу против корупције, што другим речима значи да постоји политичка препрека за њен неометани рад. Поменимо, притом, да Агенција ради са пола предвиђеног капацитета – од 163 предвиђених у њој је само 96 запослених, што утиче на њен капацитет и ефикасност. Интересантно је да је од 106 градова и општина који су усвојили локалне антикорупцијске планове њих само 22 успоставило тело за надзор њихове примене.

Слабост институција је опште место у извештају, као и више пута поно-

вљено непостојање поверења грађана у институције. Изгледа, међутим, да Влада не тражи ефикаснији лек за то. Јер, ако погледамо рад Владе, јавна контрола над њеним радом врло је слаба, нема извештаја о годишњем плану рада Владе, а дневни ред, записници и одлуке Владе, која се иначе хвали напретком у дигитализацији, не објављују се. Из плана рада за 2021. много тога остаје нерализовано. Примера ради, у области поглавља 19 (социјална политика и запошљавање) планирана је нова Стратегија за социјалну заштиту, нови Закон о раду, Закон о безбедности и здрављу на раду, Закон о штрајку, Закон о социјално-економском савету, али сва је прилика да све то остаје за наредну годину.

Смањена учесталост хитног поступка и усвојени Кодекс понашања народних посланика нису довољни да ублаже кризу парламента који допринесе даљој поларизацији у друштво увредљивим речником посланика према удружењима грађана, политичким неистомишљеницима, стручњацима, новинарима... Чињеница да Народна скупштина нема годишњи план рада не може се коментарисати другачије осим као показатељ њене потпуне зависности од Владе. Похваљен је парламент што је крајем 2020. одржана пленарна седница на којој се расправљало о европским интеграцијама, али остаје питање зашто се на такву седницу чекало шест година! Јер, резолуција која такву обавезу намеће парламенту на сваким шест месеци усвојена је још 2014.

У државној управи пред којом грађани остварују велики део својих права, уместо да се смањује, број високих државних чиновника који су на позицији вршилаца дужности се повећао – са 56 одсто у марту 2020. на 62 одсто у јуну 2021! Оваква ситуација у управи онемогућава континуитет и адекватно управљање реформама. Истовремено, запошљавање у државној управи је недовољно објективизовано и руководиоци институција имају превише дискреционих овлашћења што допринесе утиску да је одржана добра клима за партијско запошљавање. Илустрације ради, примена обавезне процедуре конкурса за запошљавање на привременим и повременим пословима у случају повећања обима посла одложена је

са 2021. на 2023. Таман да прођу избори у 2022!

За однос државних органа и државне управе према грађанима, добру слику даје тврђња повереника за заштиту информација од јавног значаја да је 84 одсто жалби грађана које су му упућене и које се највише односе на ћутање администрације – оправдано! За грађане важан Закон о бесплатној правној помоћи из 2018. године тешко да се примењује ако је само у једној трећини градова и општина успостављено одељење за пружање ове услуге грађанима. Инспекторату за рад, тако важном за заштиту радних права, још увек није омогућено да без најаве врши надзор у неком предузећу – годинама се чека усклађивање закона са међународним конвенцијама Међународне организације рада. У области привреде, такође, видимо слабост институција. На пример, Закон о државној помоћи донет 2020. године даје пуну независност Комисији за државну помоћ, али њена оперативна независност још није остварена.

Сиромаштво опстаје као један од кључних проблема српског друштва, али Србија нема стратегију за смањење сиромаштва. Оно се, међутим, слабо смањује. Подсетимо да је, према последњим информацијама, у ризику од сиромаштва 23,2 одсто грађана, а у ризику од сиромаштва и социјалне искључености 31 одсто грађана. Сваки десети запослени је у ризику од сиромаштва, а 47,7 одсто грађана субјективно се осећа сиромашним. Друштвена подељеност и неједнакост отежавају стварање социјалне кохезије неопходне за остварење заједничког пројекта какав је изградња друштва на европским стандардима.

Похвале ЕК у области економије не треба никако омаловажити. Извештај налази да је Србија одолела већем негативном утицају ковид-19

Чињеница да Народна скупштина нема годишњи план рада не може се коментарисати другачије осим као показатељ њене потпуне зависности од Владе

кризе на привреду, а да је Влада Србије пакетом помоћи привреди и грађанима успела да очува привредну активност у 2020. и да јој да ефикасне подстицаје у 2021. Међутим, и кад се неки од података којима се економски напредак осликала погледају детаљније, видеће се слабости који дугорочно представљају проблем. На пример, подаци о паду незапослености морају се укрстити с подацима о повећању броју радно способних који су се повукли с тржишта рада, као и с подацима да је повећан број младих који у старосној групи од 15-29 нису ни у процесу образовања нити раде.

Недостатак дијалога – политичког, социјалног, јавног, поларизација друштва, неслобода медија и негативне таблоидне кампање против појединаца нису само негативна оцена стања демократије у Србији него постају и озбиљна препрека даљем напретку за који је потребно укључивање свих сегмената друштва, стручност, искуство и одговорност.

Позитиван тон извештаја биће оправдан уколико предвиђена уставна промена буде извршена у складу са препорукама Венецијанске комисије. Још већи изазов биће спровођење изборног процеса у складу са стандардима демократских и фер избора, на основу препорука међустраничног дијалога и европских посланика. Транспарентно финансирање изборне кампање, забрана функционерске кампање, одсуство манипулације на бирачким местима, заступљеност опозиције у медијима – велик је задатак за демократији неслободу власт.

Један европски дипломата је, коментаришући пре неколико година критике да је извештај недовољно критичан, рекао да Комисија мора да задржи позитивни тон, подстицај и подршку јер бисмо у супротном сви могли да прекинемо овај важан посао. Тако треба читати и овај извештај. Уколико би позитиван тон овог извештаја допринео и отварању бар једног кластера, то би подигло и подршку грађана реформском процесу и обнови поверења у процес у коме већ две године нема напретка. Без обзира на то што ће власт то представити као свој успех (која не би?), за грађане Србије померање један корак напред било би одлична вест.

АУТОРКА ЈЕ ИЗВРШНА ДИРЕКТОРКА ФОНДАЦИЈЕ ЦЕНТАР ЗА ДЕМОКРАТИЈУ